

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ที่มาของสงครามอิรัก

สงครามอิรักได้เกิดขึ้นในวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2546 (เวลาในประเทศไทย) ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากสงครามอ่าวเปอร์เซีย (เริ่มต้นเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2533 ลสิ้นสุดเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534)¹ จนกระทั่งวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2544 (ค.ศ. 2001) อาคราเวิร์ลเทรดในนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกาถูกก่อวินาศกรรมด้วยการจี้เครื่องบินพุ่งเข้าชนอาคารเวิร์ลเทรด จนเป็นเหตุให้อาคารดังกล่าวพังทลายลง และมีผู้ที่อยู่ในอาคารดังกล่าวเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก หลังจากการก่อวินาศกรรมครั้งนั้นแล้ว สิ่งที่มาตามมาก็คือการค้นหว่าใครเป็นผู้ก่อการร้าย ซึ่งมีกรกล่าวหาหรือตั้งผู้ต้องสงสัยโดยรัฐบาลของประเทศสหรัฐอเมริกา

ประธานาธิบดี ยอร์ช บุช ได้กล่าวหาว่า นายอูสมะ บิลลาดีน และองค์กรอัลกออิดะห์ของเขา เป็นผู้ก่อวินาศกรรมอาคารเวิร์ลเทรด พร้อมทั้งได้โยงไปสู่ประเทศอิรักด้วยการกล่าวหาว่า ประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน เป็นผู้สนับสนุนเครือข่ายอัลกออิดะห์ ดังนั้นประเทศอิรักจึงมีส่วนในความผิดของการทำลายอาคารเวิร์ลเทรด ซึ่งสามารถสร้างกระแสความเกลียดชังประเทศอิรักและประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน เป็นอย่างมาก พร้อมทั้งก่อให้เกิดกระแสชาตินิยม และเสียงสนับสนุนจากประชาชนชาวอเมริกันในการส่งกองกำลังทหารสหรัฐเข้าบุกประเทศอิรัก นอกจากนี้ยังมีข้อกล่าวหาอื่น ๆ อีก ซึ่งประมวลได้ดังนี้

¹ วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, “สงครามอ่าวเปอร์เซีย,” <<http://wikipedia.org/wiki>>, 24 สิงหาคม 2551.

ข้อกล่าวหาประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน

1. เป็นผู้สนับสนุนนายอูสมะ บิลลาดีน และเครือข่ายอัลกออิดะห์²
2. สะสมและผลิตอาวุธร้ายแรง ซึ่งเป็นภัยต่อชาวโลก³
3. การละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง⁴

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ร้องขอต่อองค์การสหประชาชาติ ในการส่งกองกำลังเข้าโจมตีประเทศอิรัก โดยอ้างว่าประเทศอิรักกำลังผลิตอาวุธร้ายแรงที่เป็นภัยต่อประเทศอื่น ๆ แต่คณะมนตรีความมั่นคงขององค์การสหประชาชาติ รวมถึงสมัชชาใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติ ไม่มีมติตามที่ประเทศสหรัฐอเมริการ้องขอ ในขณะที่เดียวกันองค์การสหประชาชาติได้ตั้งคณะผู้ตรวจสอบอาวุธเพื่อที่จะตรวจสอบข้อกล่าวหาของสหรัฐอเมริกาว่าเป็นจริงหรือไม่ ซึ่งประเทศอิรักได้ปฏิเสธข้อกล่าวหา รวมทั้งปฏิเสธในครั้งแรกที่จะให้คณะผู้ตรวจสอบอาวุธของสหประชาชาติเข้าตรวจค้น แต่ต่อมาได้ยินยอมให้มีคณะผู้ตรวจสอบ เข้าไปทำการตรวจสอบในประเทศอิรักได้ แต่จากการตรวจสอบไม่พบอาวุธร้ายแรงแต่ประการ คณะมนตรีความมั่นคงแห่งองค์การสหประชาชาติได้ประชุมกันหลายครั้ง แต่เสียงคัดค้านการโจมตีประเทศอิรักมาจากประเทศในคณะมนตรีความมั่นคงขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งมีกลุ่มคัดค้านใหญ่อยู่ 3 ประเทศ คือ ประเทศฝรั่งเศส เยอรมัน และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

ในที่สุดประเทศสหรัฐอเมริกาได้ล้มเลิกความพยายามที่จะขอมติบุกอิรักโดยใช้กองกำลังของสหประชาชาติอีกต่อไป โดยบุกเข้าไปในประเทศอิรักพร้อมพันธมิตรหลัก คือ ประเทศอังกฤษ และประเทศออสเตรเลีย และสงครามอิรักได้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2544 ตามเวลาของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือวันที่ 21 มีนาคม 2544 ตามเวลาในประเทศไทย และได้สิ้นสุดลงด้วยการปราชัยของประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน ในวันที่ 9 เมษายน 2544

² “บิลลาดีนญออาหรับโจมตีโจมตีวอชิงตัน US ได้ที่โยงซัดดัม-อัลกออิดะห์,” มติชนรายวัน (13 กุมภาพันธ์ 2546):12.

³ “สหรัฐเชื้ออิรักซ่อนอาวุธร้ายแรงนอกประเทศ,” ผู้จัดการรายวัน (27 กุมภาพันธ์ 2546):12.

⁴ วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี, “สงครามอ่าวเปอร์เซีย,” <<http://wikipedia.org/wiki>>, 24 สิงหาคม 2551.

การทำหน้าที่ของสื่อ

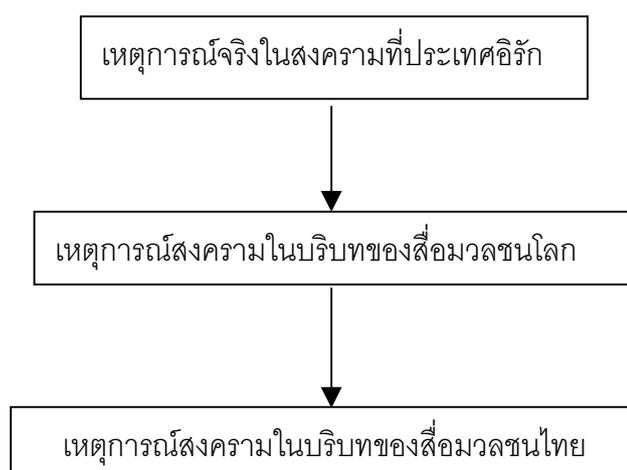
สื่อมวลชนต่าง ๆ ได้ทำหน้าที่ในแสวงหาและส่งเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก่อนที่จะเกิดสงคราม ขณะที่เกิดสงคราม และเมื่อสงครามยุติ ให้ชาวโลกได้รับรู้ ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ของสื่อตามที่ แฮโรลด์ ดี ลาสเวลล์⁵ กล่าวไว้

โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อกระแสหลัก ได้แก่ CNN และ REUTER ซึ่งเป็นสำนักข่าวในเครือชายของประเทศสหรัฐอเมริกาและพันธมิตร ซึ่งแน่นอนที่สื่อย่อมไม่สามารถเสนอภาพที่ครอบคลุมทุกด้านได้ โดยอาจเอนเอียงไปในแนวทางเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกาและพันธมิตร แต่สื่อในประเทศไทยได้ถ่ายทอดข่าวจากสื่อหลักเหล่านี้จากข่าวระดับโลกลงสู่ข่าวในประเทศไทย

เหตุการณ์สงครามที่เกิดขึ้นจริงในประเทศอิรัก กับภาพสงครามที่สร้างขึ้นด้วยสื่อจะเหมือนกันหรือต่างกัน เป็นสิ่งที่น่าที่จะศึกษา เพราะทันทีที่สื่อมวลชนโลกเสนอข่าวเรื่องนี้ขึ้น ก็เปรียบเสมือนกับว่าสื่อกำลังสร้างสงครามภาพของสงครามอิรักขึ้นมาเพื่อให้ชาวโลกได้รับรู้ และเมื่อสื่อมวลชนไทยรับข่าวจากสื่อมวลชนโลกมานำเสนอในสังคมไทย นั่นก็คือสื่อมวลชนไทยอาจกำลังเสนอภาพสงครามอิรักในแนวทางเดียวกันกับสื่อมวลชนโลก หรือสื่อมวลชนไทยอาจนำเสนอภาพสงครามในแนวทางของตนเอง

แผนภาพที่ 1.1

ลำดับเหตุการณ์สงครามอิรักจากพื้นที่ในสงครามจนถึงสื่อมวลชนไทย



⁵ Harold D. Lasswell, อ้างถึงใน สุรพงษ์ โสภนะเสถียร, การสื่อสารกับสังคม (กรุงเทพมหานคร: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, 2533), น. 35-36.

สื่อมวลชนโลกรายงานเหตุการณ์ในสงครามอิรักผ่านมุมมองของสื่อกระแสหลัก ก็คือ การทำหน้าที่แจ้งหรือรายงานข่าวแต่แง่มุมของการรายงานย่อมเป็นสิ่งที่น่าสนใจว่าสื่อเลือกจะ รายงานข่าวในด้านใดแง่มุมไหน เช่น CNN และ Reuter เสนอข่าวเหตุการณ์ทหารอเมริกันยิง ระเบิดเข้าไปในโรงแรมของผู้สื่อข่าวในกรุงแบกแดด เป็นเหตุให้ผู้สื่อข่าวเสียชีวิต ซึ่งสื่อฝ่ายพันธมิตร อ้างคำกล่าวของกองกำลังพันธมิตรว่า กองทัพอเมริกันที่ไม่เจตนา แต่สื่ออัลจาซีราซึ่งพักใน โรงแรมที่เกิดเหตุและเสียชีวิตกลับลงข่าวโดยตั้งคำถามว่ากองทัพอเมริกันตั้งใจจะยิงเข้าไปใน โรงแรมเพราะทราบว่ามีนักข่าวอัลจาซีราพักอยู่ในโรงแรมดังกล่าว และนี่คือตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นถึง การทำหน้าที่ของสื่อในการแจ้งหรือรายงานข่าวไปพร้อมกับมุมมองที่สื่อแสดงออกในเหตุการณ์ เดียวกัน ดังนั้นสื่อต่างสำนัก หรือต่างประเทศกัน สามารถรายงานข่าวเดียวกันได้แตกต่างกัน

สิ่งที่น่าจะศึกษาต่อไปก็คือ

เมื่อสื่อไทยได้รับเหตุการณ์สงครามจากสื่อมวลชนโลกแล้ว จะเสนอภาพเหตุการณ์ สงครามอิรักให้มีภาพอย่างไร คือจะตอบสนองในแนวทางของสื่อมวลชนกระแสหลัก (สื่อมวลชน โลก) หรือ สร้างภาพในแนวทางที่แตกต่าง

วาทกรรมของสื่อมวลชนในสงครามอิรัก

ดังที่กล่าวมา เมื่อสื่อรายงานเหตุการณ์จากสถานที่เกิดเหตุ สื่อย่อมเลือกเหตุการณ์บาง เรื่องเท่านั้นมารายงาน การเสนอข่าวในแง่มุมใด ย่อมผ่านมุมมองของกองบรรณาธิการข่าวของสื่อ นั้น ๆ ก่อนเสมอ การเลือกที่จะรายงานเหตุการณ์ไหน และรายงานอย่างไร ย่อมเป็นบทสรุปที่ผ่านมุมมองของ สื่อแล้ว ดังกรณีที่เกิดขึ้นจริงในสงครามอิรัก คือการทำสงครามสื่อระหว่างสื่อมวลชนกระแสหลักที่อยู่ใน ฝ่ายพันธมิตร และสื่อทางเลือก ได้แก่สำนักข่าวของอิรัก และสำนักข่าวอัลจาซีรา ซึ่งปรากฏว่าสื่อกระแส หลักจะเสนอภาพการสูญเสียของกองกำลังฝ่ายอิรักและกองกำลังฝ่ายพันธมิตร แต่สื่อของอิรักจะลง ภาพการสูญเสียชีวิตของประชาชนและอาคารบ้านเรือน ดังนั้นก่อนที่จะออกมาเป็นภาพข่าว กองบรรณาธิการข่าวได้คัดเลือกภาพที่สะท้อนแนวคิดของสื่อเป็นที่เรียบร้อยแล้ว และได้มีแนวคิดที่ได้ ศึกษาการนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ของสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อสังคมในวงกว้าง

วาทกรรมคืออะไร

มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault, 1926-1984) ชาวฝรั่งเศส เป็นผู้เสนอความคิดเกี่ยวกับ วาทกรรมที่มีอิทธิพลต่อผู้ศึกษาวาทกรรมในยุคต่อมา ฟูโกต์ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาวาท กรรมที่แตกต่างกับนักคิดแนวโครงสร้างนิยมบางกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์วาทกรรมผ่าน โครงสร้างทางภาษาเป็นสำคัญ แต่ ฟูโกต์ มีทัศนะต่อวาทกรรมที่กว้างขึ้น โดยให้ความสำคัญกับบริบท

ทางสังคม ได้แก่ ความเชื่อ คุณธรรม ค่านิยม เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ดังที่ กาญจนา แก้วเทพ⁶ กล่าวถึง วาทกรรมในแนวทางของ ฟูโกต์ ว่า “มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) นักวิชาการที่พูดถึงแนวคิดเรื่องวาทกรรม มองว่าระบบภาษาที่สร้างความหมายต่าง ๆ ไม่ได้เกิดขึ้นจากโครงสร้างทางไวยากรณ์เพียงเท่านั้น แต่เกิดขึ้นและถูกกำหนดหน้าที่จากโครงสร้างทางสังคม ซึ่งมีลักษณะของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ วาทกรรมกับภาษาคือการที่ระบบภาษาของมนุษย์ถูกใช้เพื่อนิยามหรือประกอบสร้างชุดความคิดบางอย่างให้เป็นเสมือนความจริงอันถูกต้อง เพื่อสร้างและรักษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างคนในสังคม ฟูโกต์สนใจว่าวิธีการดังกล่าวนี้ได้อ้างอิง “ภาพตัวแทน” ของเรื่องหนึ่ง ๆ ผ่านกระบวนการที่เรียกว่าความรู้ (knowledge) ได้อย่างไร”

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร⁷ ได้ให้ความหมายของวาทกรรมในแนวทางของ มิเชล ฟูโกต์ ว่า วาทกรรม จึงหมายถึง “ระบบ” และกระบวนการในการสร้าง/ผลิตเอกลักษณ์ (Identity) และ ความหมาย (significance) ให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคมที่ห้อมห่อเราอยู่ ไม่ว่าจะเป็ความรู้อันจริง อำนาจ หรือตัวตนของเขาเอง วาทกรรมยังทำหน้าที่ที่จริงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง ขณะเดียวกันวาทกรรมก็ทำหน้าที่เก็บกด ปิดกั้น มิให้เอกลักษณ์และความหมายบางอย่างเกิดขึ้น หรือทำให้เอกลักษณ์และความหมายของบางอย่างที่ดำรงอยู่แล้วในสังคมเลือนหายไปได้พร้อม ๆ กันด้วย

ดังตัวอย่างที่เกี่ยวกับการเลือกภาพเหตุการณ์เดียวกันของช่างภาพต่างสำนักข่าว ภาพที่ออกมาเป็นภาคปฏิบัติของวาทกรรมสองชุด ภาพรูปปั้นของประธานาธิบดีชัคคัม สุสเซ็น ถูกกองกำลังพันธมิตรชกลากจนล้มลง คือวาทกรรมชุดชัยชนะของพันธมิตร แต่ภาพศพประชาชนที่สำนักข่าวอัลจาซีรา นำเสนอคือภาพวาทกรรมความพ่ายแพ้ของเหยื่อผู้บริสุทธิ์ ดังนั้นวาทกรรมที่ต่างกันย่อมเกิดขึ้นในพื้นที่เดียวกันได้เสมอ และต่างก็ทำหน้าที่ ตรีงวาทกรรมของตนเองไว้ แต่ เก็บกด ปิดกั้นวาทกรรมอื่นไว้ด้วย

วาทกรรมของสื่อ

ตามบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน สื่อมีหน้าที่แจ้งหรือรายงานข่าว (News Report) หรือ (Inform) ด้วยเหตุนี้ ก่อนที่สื่อจะรายงานข่าวออกไป สื่อจึงต้องสร้างข่าวขึ้นก่อน แล้วจึงส่งข่าวออกไปสู่สาธารณชน ดังนั้นสื่อจึงเป็นทั้งผู้สร้าง และผู้เผยแพร่สู่พื้นที่สาธารณะ

⁶ กาญจนา แก้วเทพ, “ทฤษฎีว่าด้วยเนื้อหาสารและความหมาย,” ใน ปรัชญา นิเทศศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช, 2548), น. 345.

⁷ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณ์ และความเป็นอื่น (กรุงเทพมหานคร: วิภาษา, 2543), น. 4.

Norman Fairclough⁸ ได้กล่าวถึงวาทกรรมในแนวทางของสื่อมวลชน ในหนังสือชื่อ Media Discourse เขากล่าวว่าสื่อเป็นผู้ผลิตวาทกรรม และแพร่ออกไปสู่ผู้รับสาร ดังนั้นสื่อจึงเป็นทั้งผู้สร้างและผู้ส่งสาร

กระบวนการสร้างวาทกรรมของสื่อคือ สื่อสร้าง Text (ตัวบท) และในการสร้าง Text นี้ สื่อได้มีรูปแบบของการผลิตตัวบท ผ่านบริบททางสังคม (Socioculture) ของสื่อ นั้น ๆ และส่ง Text ไปยังผู้รับสารหรือ ผู้บริโภค

และในด้านผู้รับสาร คือการบริโภคตัวบท (Text consumption) โดยผู้รับสารจะตีความหมาย ของ Text ตามบริบททางสังคม (Socioculture) ของผู้รับสาร ซึ่งอาจจะตรงกับความหมายที่สื่อจะส่งมาหรือไม่ก็

การวิเคราะห์วาทกรรมของสื่อ คือ การวิเคราะห์ Text และ (Text production) ส่วนการวิเคราะห์วาทกรรมของผู้รับสาร คือ การวิเคราะห์ภาคปฏิบัติของวาทกรรมของผู้รับสาร

เมื่อเปรียบเทียบกับนิยามของวาทกรรมแล้ว สื่อมวลชนก็คือผู้มีอำนาจในการสร้างวาทกรรมขึ้นมาชุดหนึ่ง แล้วแพร่วาทกรรมชุดนั้นออกไป ดังตัวอย่าง ช่างภาพที่ถ่ายภาพขาวแล้วภาพนั้นออกสู่สาธารณะ เช่น เป็นภาพขาวในโทรทัศน์ หรือ ภาพในหนังสือพิมพ์ ซึ่งเมื่อผู้รับสารได้เห็นภาพเหล่านั้นแล้ว อาจเกิดภาคปฏิบัติของวาทกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ภาพศพทหารอิรัก ถ้าเป็นทหารอเมริกันก็อาจจะตีใจในชัยชนะหรือให้ร้องยินดี แต่ ภาพศพของประชาชนก็อาจทำให้ผู้คัดค้านสงครามออกมาประท้วงต่อต้านการบุกประเทศอิรักของสหรัฐอเมริกาได้ เหล่านี้คือภาคปฏิบัติวาทกรรมของผู้รับสาร และได้สะท้อนให้เห็นพลังอำนาจของสื่อมวลชนในฐานะของผู้ผลิตวาทกรรมและผู้ส่งวาทกรรมนั้น สู่ผู้รับสาร ด้วย

อิทธิพลของสื่อโลกที่มีต่อสื่อมวลชนไทย : วาทกรรมช้อน หรือ วาทกรรมใหม่

เนื่องจากสำนักข่าวระดับโลก (New Agency) เป็นผู้ผลิตข่าวสาร แล้วแพร่ออกทางสื่อต่าง ๆ ในขณะที่สื่อมวลชนของไทยรับข่าวสารจากสื่อมวลชนโลกมาเผยแพร่อีกทอดหนึ่ง ดังนั้นสำนักข่าวใหญ่ของโลกในฐานะที่เป็นต้นทางของข่าวสารย่อมมีอิทธิพลต่อสื่อมวลชนเล็ก ๆ อย่างประเทศไทย ในกรณีของสงครามอิรักก็เช่นเดียวกัน สำนักข่าวต่างประเทศอยู่ในเหตุการณ์สงครามแล้วส่งข่าวออกไปทั่วโลก แต่สื่อมวลชนไทยไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์สงครามที่อิรัก จึงต้องรับข่าวจาก

⁸ Norman Fairclough, Media discourse (New York: Edward Arnold, 1995),

สำนักข่าวต่างประเทศแล้วมาทำข่าวออกทางสื่อต่าง ๆ ของไทย ดังนั้นสำนักข่าวระดับโลกจึงมีอิทธิพลครอบคลุมสื่อไทยอยู่ไม่มากนักน้อย

ภายใต้วาทกรรมของคำว่า “การค้าเสรี” ที่สร้างขึ้นโดยประเทศตะวันตก การแพร่วาทกรรมที่จะครอบครองพื้นที่สาธารณะในจิตใจของคนทั่วโลกจำเป็นต้องใช้สื่อมวลชนเป็นผู้สร้างวาทกรรม แพร่วาทกรรม และทำให้วาทกรรมดำรงคงอยู่และสืบทอดกันต่อไป

ปฏิบัติการของสื่อมวลชนโลก คือ การเผยแพร่ ดำรงรักษา และขยายอิทธิพลของความเชื่อทั้งหมดนั้นให้กว้างและลึกยิ่งขึ้น เมื่อสงครามเย็นคลี่คลายในทศวรรษที่1990 ทำให้สื่อมวลชนขยายพรมแดนแห่งจิตสำนึกออกไปกว้างขวางอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนในโลกทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมนั้นไว้ แล้วปฏิบัติตามโดยสมัครใจ

สำนักข่าวโลกที่สำคัญในการรายงานข่าวสงครามอิรัก

สำนักข่าวที่สำคัญการนำเสนอข่าวสงครามอิรัก ไปทั่วโลก และหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยรับข่าวมาทำข่าว โดยในการเสนอข่าวต่างประเทศนั้น หนังสือพิมพ์ไทยจะอ้างแหล่งข่าวไว้ได้แก่ รอยเตอร์ และ ซี เอ็น เอ็น

สำนักข่าวรอยเตอร์ (Reuter)⁹

รอยเตอร์ เป็นสำนักข่าวของอังกฤษ จนมีผู้กล่าวว่าข่าวของรอยเตอร์ คือมุมมองของอังกฤษที่มีต่อโลก แม้ว่า ระบบอาณานิคมจะล้มเลิก และจักรวรรดิอังกฤษจะสูญไป แต่สำนักงานของรอยเตอร์ ก็ยังตั้งอยู่ในอดีตเมืองอาณานิคมเหล่านั้น และเจริญยิ่งขึ้นไปเรื่อย ๆ

สำนักข่าวรอยเตอร์มีอุดมการณ์ตามที่ จูเลียส รอยเตอร์ วางรากฐานความคิดไว้มาตลอด คือการใช้ประโยชน์สูงสุด จากเทคโนโลยี ซึ่งเป็นสาเหตุแห่งความยิ่งใหญ่ ของรอยเตอร์

ปัจจุบันรอยเตอร์ใช้การสื่อสาร ผ่านเทคโนโลยีนำสมัยมากกว่า 30 ชนิด ได้แก่ การก่อตั้งบริษัทอินเทอร์เน็ต และประกาศว่าจะสร้าง Reuters.Net เป็นชุมทางของตลาดการเงินโลก ร่วมกับไมโครซอฟต์ และบริษัทการเงินชั้นนำอีก 25 บริษัท

สถานีโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ชั้นนำในประเทศไทย ต่างเป็นลูกค้าของรอยเตอร์ ในแต่ละวัน ลูกค้าของรอยเตอร์จะได้รับภาพข่าวราว 200-300 ภาพ ช่างภาพรอยเตอร์ใช้กล้องดิจิทัล และคอมพิวเตอร์แล็ปท็อป เพื่อส่งภาพจากสนามตรงถึงโต๊ะข่าวได้ในทันที เช่นในกีฬาโอลิมปิกที่ซิดนีย์ รอยเตอร์สามารถส่งภาพพร้อมคำบรรยาย ถึงลูกค้าทั่วโลกได้ภายในเวลา 4 นาที นับจากเวลาถ่ายภาพ

⁹ นิรมล มุนจินดา, “150 ปี รอยเตอร์,” สารคดี (ธันวาคม 2544):20-24.

ด้วยความแข็งแกร่งของสำนักข่าวรอยเตอร์ รอยเตอร์จึงเป็นสำนักข่าวที่สำคัญในการข่าวข่าวสงครามไปทั่วโลก รวมถึงหนังสือพิมพ์ไทยด้วย แต่เนื่องจากรอยเตอร์เป็นดังตัวแทนมุมมองของอังกฤษ จึงเป็นไปได้หรือไม่ที่จะเสนอข่าวในด้านที่เป็นประโยชน์กับอังกฤษซึ่งเป็นคู่สงครามกับอิรัก

สำนักข่าว ซี เอ็น เอ็น (CNN)¹⁰

สำนักข่าว CNN หรือ เคเบิลนิวส์เน็ตเวิร์ก (Cable News Network) เป็นเครือข่ายโทรทัศน์เคเบิล ที่เสนอข่าวสารตลอด 24 ชั่วโมง ก่อตั้งโดย นายเท็ด เทอร์เนอร์ เริ่มต้นออกอากาศเมื่อวันอาทิตย์ที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2523

ปัจจุบัน ซีเอ็นเอ็นบริหารงานโดย เทิร์นเนอร์บรอดแคสติงซิสเต็ม หน่วยงานในเครือไทม์วอร์เนอร์ ซึ่งผู้บริหารปัจจุบัน คือ Tony Maddox โดยสำนักงานใหญ่ของซีเอ็นเอ็น ตั้งอยู่ที่เมืองแอตแลนตา มลรัฐจอร์เจีย แต่มีห้องส่งอื่น ๆ อยู่ที่ นครนิวยอร์ก และ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี.

ซีเอ็นเอ็น เป็นสถานีโทรทัศน์ข่าว ที่มีผู้ชมมากเป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศสหรัฐอเมริกาและทั่วโลก (ออกอากาศใน 212 ประเทศ) และเช่นเดียวกับรอยเตอร์ CNN ได้ตั้งสำนักข่าวของตนเองในกรุงเทพมหานคร

หนังสือพิมพ์ไทยต่างเป็นลูกค้าของ CNN ในการเสนอข่าวสงครามอิรัก ในขณะที่ CNN เป็นสำนักข่าวของประเทศคู่สงครามกับอิรัก คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา เช่นกัน

หนังสือพิมพ์ไทยกับข่าวสงครามอิรัก

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่ผู้รับสารสามารถวิเคราะห์ได้ด้วยตนเอง เพราะในขณะที่รับสารมีความเป็นส่วนตัว คือรูปแบบของสื่อ (Form) ที่ผู้รับต้องใช้จินตนาการ ไม่เหมือนสื่อ โทรทัศน์ที่มีทั้งภาพและเสียงที่ถ่ายทอดการโน้มน้าว และเหตุการณ์ผ่านไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งเป็นสื่อของรัฐ จึงต้องอยู่ภายใต้นโยบายของรัฐในการนำเสนอข่าวด้วย ผู้รับสารจึงมีโอกาสน้อยที่จะใช้วิจารณญาณ และโทรทัศน์ถ่ายทอดข่าวจากจักรวรรดินิยมสื่อโดยตรงเป็นส่วนใหญ่ ไม่ได้มีการสร้างข่าวขึ้นมาเอง ในขณะที่หนังสือพิมพ์จะรับสารมาจากจักรวรรดินิยมสื่อแล้วมาสร้างเป็นข่าวอีกทีหนึ่ง และสามารถสร้างวาทกรรมได้ในการเขียนข่าวขึ้นนั้นขึ้นมาใหม่ ถึงแม้ว่าเนื้อข่าวที่สื่อมวลชนไทยเขียนข่าวขึ้นจะมาจากจักรวรรดินิยมสื่อ 100% ก็ตาม แต่ภาษาที่ใช้มีโอกาสที่จะสื่อ และสร้างวาทกรรมในมุมมองของสื่อมวลชนไทย นอกจากนี้การเลือกลงข่าวบางข่าว แต่ข่าวบางข่าวไม่ได้ลง ซึ่งอาจ

¹⁰ วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี, “ซี เอ็น เอ็น,” <<http://wikipedia.org/wiki>>, 24 สิงหาคม 2551.

จะขึ้นอยู่กับแนวทางหรือนโยบายของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ รวมทั้งนโยบายของกองบรรณาธิการด้วย

หากพิจารณาในแง่วาทกรรมแล้วก็คือ สำนักข่าวโลกสร้างวาทกรรมขึ้นมาชุดหนึ่งสื่อโทรทัศน์ของไทยนำวาทกรรมนั้นมาฉายซ้ำ แต่หนังสือพิมพ์ไทยอาจนำวาทกรรมของสำนักข่าวโลกมาสร้างวาทกรรมขึ้นมาใหม่อีกชุดหนึ่งภายใต้บริบทของหนังสือพิมพ์ของตนเองผ่านทางกองบรรณาธิการ ซึ่งประเด็นนี้จะได้นำมาศึกษาต่อไป

ปัญหาคำกรวิจัย

วาทกรรม ของหนังสือพิมพ์ไทยในสงครามอิรัก ค.ศ. 2003 เป็นอย่างไร และทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์วาทกรรมในสงครามระหว่างประเทศอิรัก และประเทศสหรัฐอเมริกาที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2003 ของหนังสือพิมพ์ไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาจากพาดหัวข่าวของหนังสือพิมพ์ภาษาไทย จำนวน 2 ฉบับ คือ หนังสือพิมพ์แนวการเมือง คือ มติชนรายวัน, และ หนังสือพิมพ์แนวเศรษฐกิจและการเมือง คือ หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน/รายสัปดาห์ โดยมีระยะเวลาในการศึกษา คือ ศึกษาช่วงก่อนที่จะเกิดสงครามอิรัก เกิดสงคราม และหลังสงครามสิ้นสุด คือ ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ มีนาคม และเมษายน พ.ศ. 2546

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

วิธีคิด และการทำงานของหนังสือพิมพ์ไทยในกระบวนการสร้างวาทกรรม

นิยามศัพท์

วาทกรรมของหนังสือพิมพ์ หมายถึง สิ่งที่ถูกสร้างด้วยภาษา ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษที่ถูกสร้างขึ้นเป็นข่าวโดยสื่อมวลชนไทย โดยมีเอกลักษณ์ และการให้ความหมายเกี่ยวกับสงครามอิรัก เก็บกัก ปิดกั้น ความคิดอื่น แล้วเผยแพร่ออกสู่ผู้อ่าน

อุปมาอุปไมย หมายถึง การใช้ถ้อยคำที่ไม่ใช่ภาษาที่แสดงภาพหรือสร้างความเข้าใจตรงตามความหมายของคำ แต่มีความหมายแอบแฝงให้เข้าใจได้เป็นอย่างอื่นที่ผู้รับสารสามารถวิเคราะห์ได้ว่าความหมายที่ผู้ส่งส่งมามีความหมายใด

ตัวบท หมายถึง ข่าวพาดหัว หรือ เนื้อข่าว เกี่ยวกับสงครามอิรักในหนังสือพิมพ์ Bangkok Post มติชน และผู้จัดการรายวัน, ที่ผู้วิจัยคัดเลือกมาเพื่อการศึกษาวาทกรรม

ภาคปฏิบัติของหนังสือพิมพ์ หมายถึง การสร้าง หรือ การเขียนข่าวของหนังสือพิมพ์ในการแปลงสารจากข่าวของสำนักข่าวต่างประเทศมาเป็นการเขียนข่าวขึ้นใหม่แล้วแพร่ออกไปสู่ผู้อ่าน

บริบททางสังคม (Socioculture Context) หมายถึง การวิเคราะห์ตัวบท โดยใช้หลักวิชาการทางสื่อมวลชน รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา และเศรษฐศาสตร์การเมือง